

Examining the Opinions of Mashhad Medical Graduates about the Effectiveness of Teaching Basic and Clinical Sciences in Acquiring the Sufficiency and Readiness to Start Practicing Medicine

Samaneh Sadat Ayoubi	BSc in Educational Development Office, Faculty of Medicine, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran.
Zahra Movaffaghi	BSc in Educational Development Office, Faculty of Medicine, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran.
Sara Sabouri	BSc in Educational Development Office, Faculty of Medicine, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran.
Fatemeh Roudi	Faculty member, Department of Nutrition, Faculty of Medicine, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran.
Mahboubeh Jahani	BSc in Educational Development Office, Faculty of Medicine, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran.
Ameneh Raoof Rahmati	Faculty member, Department of Parasitology and Mycology, Faculty of Medicine, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran.
Ezzat Hajmollarezae*	Faculty member, Department of Obstetrics and Gynecology, Supporting the family and the youth of population Research Core, Faculty of Medicine, Mashhad University of Medical Science, Mashhad, Iran.

Abstract

Introduction	The management of educational organizations—particularly in medical fields—is critically important due to the essential roles that physicians play in clinical departments, family medicine, and healthcare delivery in remote areas of the country. This study was conducted to identify areas for improvement in general medical education, with the aim of enhancing the training of future doctors.
Methods	In this pilot study, a questionnaire adapted from the Association of American Medical Colleges (AAMC) was translated into Farsi. After validation and reliability approval by experts, the questionnaire was shared online in the form of a Google Form with medical graduates of Mashhad University of Medical Sciences. All eligible individuals were able to access and complete the questionnaire voluntarily and anonymously.
Results	A total of 34 medical graduates participated in the survey. Among them, 94% were women and 6% were men. The average age of the participants was 29 years. During their studies, 53% of respondents were single and 47% were married. Regarding their academic status: 38.2% were currently completing their internship project 20.6% had completed their project 26.5% had completed the assistantship course 14.7% had not started or had discontinued the project When asked about the need for changes in the general medicine curriculum, 45.5% believed a basic revision was needed, another 45.5% advocated for major reforms, and 9.1% suggested only minor changes. In terms of satisfaction with clinical education: The highest satisfaction was reported in the pediatrics department (73.5%) The lowest satisfaction was in neurology (67.7% expressed dissatisfaction) Regarding their overall sense of preparation for practicing medicine: 3% rated their preparation as very good 35% rated it as good 41.4% rated it as poor 17.6% rated it as very poor.
Conclusion	Given the significant dissatisfaction reported across many clinical departments, it is essential to revise and improve the educational programs offered to general medical students. These reforms are necessary to better prepare future physicians for real-world clinical practice and to address the needs of both students and the healthcare system.

Keywords: *Graduates, medicine, medical education*

* Corresponding Author

E-mail: Hajmollarezaeie@mums.ac.ir

بررسی نظر فارغ‌التحصیلان پزشکی مشهد در مورد کارآمدی آموزش علوم پایه و بالینی در کسب کفایت و آمادگی آغاز طبابت

کارشناس دفتر مطالعات و توسعه آموزش، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.	سمانه سادات ایوبی
کارشناس دفتر مطالعات و توسعه آموزش، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.	زهرا موفقی
کارشناس دفتر مطالعات و توسعه آموزش، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.	سارا صبوری
عضو هیأت علمی، گروه تغذیه، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.	فاطمه رودی
کارشناس دفتر مطالعات و توسعه آموزش، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.	محبوبه جهانی
عضو هیأت علمی، گروه انگل‌شناسی و قارچ‌شناسی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.	آمنه رئوف رحمتی
عضو هیأت علمی، گروه زنان و زایمان، هسته تحقیقاتی حمایت از خانواده و جوانی جمعیت، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.	عزت حاج ملا رضائی*

چکیده

مدیریت بر سازمان‌های آموزشی خصوصاً رشته‌های پزشکی به دلیل نقش پزشکان در بخش‌های درمانگاهی، پزشک خانواده و سایر عرصه‌ها در اقصاء نقاط کشور بسیار مهم است. مطالعه حاضر با هدف یافتن نقاط قابل اصلاح در بهبود آموزش پزشکی عمومی انجام شده است.	اهداف
در این طرح که به صورت پایلوت انجام شده است، پرسشنامه‌ای با اقتباس از AAMC به صورت فارسی ترجمه و بعد از تأیید متخصصان از لحاظ روایی و پایایی در قالب فرم گوگل به صورت آنلاین با دانشجویان پزشکی فارغ‌التحصیلان دانشگاه علوم پزشکی مشهد به اشتراک گذاشته شد. تمام افراد امکان پاسخ‌دهی به سوالات را داشتند. شرکت‌کنندگان باید پرسشنامه را پر کرده و پاسخ خود ثبت می‌کردند. مشارکت کاملاً داوطلبانه و ناشناس بود.	روش‌ها
مجموعاً ۳۴ نفر از فارغ‌التحصیلان پزشکی پرسشنامه را تکمیل نمودند. ۹۴ درصد زن و ۶ درصد مرد بودند. میانگین سنی پاسخ‌دهندگان ۲۹ سال، ۵۳ درصد از این افراد در طول دوران تحصیل مجرد و ۴۷ درصد متأهل بودند. ۳۸/۲ درصد در حال گذراندن طرح، ۲۰/۶ درصد اتمام طرح و ۲۶/۵ درصد دوره دستیاری، ۱۴/۷ درصد دیگر یا طرح را شروع نکرده بودند و یا توقف طرح زده بودند. نیاز به اصلاحات در برنامه آموزشی پزشکان عمومی، از دیدگاه فارغ‌التحصیلان به صورت ۴۵/۵ درصد بازنگری اساسی، ۴۵/۵ درصد اصلاحات کلان و ۹/۱ درصد اصلاحات جزئی بود. بالاترین میزان رضایت‌مندی از آموزش در بخش کودکان به میزان ۷۳/۵ درصد و کمترین میزان ۶۷/۷ درصد نارضایتی در نورولوژی بود، ارزیابی پرسشگران از لحاظ آمادگی‌شان برای طبابت در ۳ درصد موارد بسیار خوب، ۳۵ درصد خوب، ۴۱/۴ درصد ضعیف، و ۱۷/۶ درصد بسیار ضعیف گزارش شد.	یافته‌ها
با توجه به عدم رضایت‌مندی در اغلب دروس بالینی لزوم بازنگری در برنامه‌های آموزشی گروه‌های مختلف برای دانشجویان پزشکی عمومی اولویت دارد.	نتیجه‌گیری

کلیدواژه‌ها: فارغ‌التحصیلان، پزشکی، آموزش پزشکی

* نویسنده مسئول

پست الکترونیکی: hajmollarezaeie@mums.ac.ir

در امر طبابت باشد و اگر فاصله نامناسبی بین اهداف و محتوای آموزشی با واقعیت نیازهای جامعه وجود داشته باشد آنگاه بحث بازنگری کلی یا جزئی برنامه درسی مورد توجه قرار خواهد گرفت.

از این رو، مطالعه حاضر به بررسی نظر فارغ‌التحصیلان پزشکی عمومی مشهد در مورد کارآمدی آموزش علوم پایه و بالینی در کسب کفایت و آمادگی آغاز طبابت پرداخته و با هدف یافتن نقاط قابل اصلاح در جهت بهبود دوره آموزش پزشکی عمومی انجام شده است.

روش

در این طرح که به صورت پایلوت انجام شده است، پرسشنامه‌ای با اقتباس از AAMC (Association of American Medical Colleges) به صورت فارسی ترجمه و بعد از تایید متخصصان از لحاظ روایی و پایایی در قالب فرم گوگل به صورت آنلاین با دانشجویان پزشکی فارغ‌التحصیلان دانشگاه علوم پزشکی مشهد به اشتراک گذاشته شد. تمام افراد امکان پاسخ‌دهی به سوالات را داشتند. شرکت‌کنندگان باید پرسشنامه را پر کرده و پاسخ خود را ثبت می‌کردند. مشارکت کاملاً داوطلبانه و ناشناس بود.

در مجموع ۳۴ پاسخ‌دهنده در این مطالعه شرکت کردند. این پرسشنامه به بخش‌های مختلف تقسیم شد و به گونه‌ای طراحی شد که سوالات مرتبط با جزئیات جمعیت‌شناختی، تناسب آموزش‌های هر دوره از پزشکی عمومی به تفکیک درس، در مرحله پایه و بالینی با کارآمدی فعلی از نظر شغلی مورد سوال قرار گرفت، پدیده‌هایی مثل تقلب و بدرفتاری‌های اخلاقی به تفکیک و با بررسی سایر ابعاد و احتمال تأثیر آن‌ها بر آموزش و تأثیرگذاری آموزشی بررسی شد، تعامل اساتید و دستیاران و پرسنل با دانشجویان و همچنین نقاط قوت و ضعف از نگاه فارغ‌التحصیلان، قسمت‌های مورد نیاز به تغییر، اجزای قابل حذف و قسمت‌های نیازمند اضافه شدن به برنامه آموزشی پزشکان عمومی به تشریح پرسیده و ثبت گردید.

یافته‌ها

مجموعاً ۳۴ نفر از فارغ‌التحصیلان رشته پزشکی پرسشنامه جاری را تکمیل نمودند که شامل ۹۴ درصد زن و شش درصد مرد بودند. میانگین سنی پاسخ‌دهندگان ۲۹ سال و معدل تحصیلی این افراد مورد سوال با میانگین ۱۶/۷۲، از ۱۴/۹۶ الی ۱۸/۸۰ متغیر بود.

تحصیلات پزشکی عمومی مرحله مهمی در زندگی یک پزشک است. این آموزش شایستگی‌های مختلفی را به افراد می‌دهد تا این ذهن‌های درخشان به‌عنوان پزشکانی مستقل و موفق ظاهر شوند. از یک سو برنامه درسی آموزش به‌گونه‌ای طراحی شده است که بر توسعه حیطه شناختی، مهارت‌های روانی حرکتی، دانش موضوعی به‌روز، تغییرات نگرشی و مهارت‌های ارتباطی تمرکز دارد و نگرش یک یادگیرنده مادام‌العمر را در دانشجویان تثبیت می‌کند (۱). از سویی دیگر با توجه به حساسیت آموزش علوم پزشکی، مدیران موفق در سازمان‌های آموزش علوم پزشکی جهت پیگیری و پایش برنامه‌های آموزشی جهت پرورش هرچه بهتر افراد خلاق و توانمند نیاز به بازخوردهای فارغ‌التحصیلان دارند (۲، ۳).

عواقب بی‌توجهی به کارآمدی و کفایت برنامه‌های آموزشی، فارغ‌التحصیلان یک نظام آموزشی را در انجام وظایف و ارائه خدمات، به جامعه هدف، دچار مشکل ساخته و اعتماد جامعه را نسبت به توانمندی‌ها و شایستگی‌های آنان خدشه‌دار خواهد نمود، به همین دلیل در چرخه برنامه‌ریزی آموزشی یکی از مهمترین قسمت‌ها، بازخورد است که می‌تواند میزان موفقیت برنامه و نکات قابل بهبود آن را مشخص کند. مهمترین گروهی که می‌توان برای بازخورد فعالیت‌های آموزشی از اطلاعات و نظرات آن‌ها استفاده نمود، دانش‌آموختگان رشته مورد نظر هستند (۴، ۵) چرا که آنان درون نظام آموزشی تربیت شده و آموزش‌های لازم را دریافت کرده‌اند و پس از فراغت از تحصیل و اشتغال به‌کار نیز به‌طور عینی با میزان کفایت و بسندگی آموزش‌ها روبه‌رو شده‌اند پس نظرات واقعی‌تری از میزان پاسخگویی و کفایت آموزش‌ها در عرصه جامعه را ابراز خواهند نمود.

این موضوع خصوصاً در مورد رشته‌های پزشکی بیشترین نمود را خواهد داشت چرا که پزشکان ما باید بتوانند عصاره هفت سال آموزش دریافتی خود را در قالب آموزش پایه و بالین در محیط‌های مختلف و ناهمگون جامعه و با توجه به حداقل امکانات هر منطقه به‌کار گرفته و با بالاترین کیفیت در خدمت سلامت کشور باشند.

در همین راستا و به‌عنوان اولین قدم، سنجش دقیق کفایت مباحث آموزشی پایه و بالینی در خودکارآمدی فارغ‌التحصیلان جهت آغاز طبابت مستقل و موفق یکی از دغدغه‌های مهم نظام آموزش پزشکی باشد چرا که کوریکولوم پزشکی عمومی و نحوه‌ی اجرای آن باید به‌عنوان یک راهنما در واقع پوشش‌دهنده نیازهای فارغ‌التحصیلان پزشکی عمومی

بیوشیمی با نیاز فارغ التحصیلان "بسیار ضعیف" گزارش شد. نتایج مربوط به میزان تناسب دروس علوم پایه با نیاز پزشک عمومی به تفکیک دروس در جدول ۱ قابل مشاهده است.

میزان نیاز به اصلاحات ضروری برای مقطع علوم پایه از دیدگاه پزشکان فارغ التحصیلان بین چهارگزینه "اصلاحات کلان"، "بازنگری اساسی"، "اصلاحات کلی" و "اصلاحات جزئی"، به صورت ۴۵/۵ درصد بازنگری اساسی، ۴۵/۵ درصد اصلاحات کلان و ۹/۱ درصد با اصلاحات جزئی بود.

از دیدگاه فارغ التحصیلان جهت ایجاد تناسب مباحث پاتوفیزیولوژی با نیاز پزشک عمومی ۵۰ درصد افراد با اصلاحات کلان، ۲۰/۶ درصد بازنگری اساسی و ۲۹/۴ درصد با اصلاحات جزئی موافق بودند.

نتایج وضعیت تاهل نشان داد که ۵۳ درصد از این افراد در طول دوران تحصیل مجرد و ۴۷ درصد متاهل بودند. ۶۸ درصد دانشجویان متاهل حین تحصیل فرزندی نداشتند و ۳۲ درصد دارای فرزند بودند.

به لحاظ وضعیت شغلی، از بین افراد مورد مطالعه ۳۸/۲ درصد در حال گذراندن طرح، ۲۰/۶ درصد طرح خود را به پایان رسانده بودند و ۲۶/۵ درصد مستقیماً وارد دوره دستیاری شده بودند و ۱۴/۷ درصد دیگر یا طرح را شروع نکرده بودند و یا توقف طرح زده بودند.

محل فعالیت فعلی این افراد ۳۰/۳ درصد در شبکه های بهداشت، ۱۵/۲ درصد دستیار تخصصی و ۵۴/۵ درصد در سایر قسمت ها اعم از اورژانس، نیروهای مسلح، مراکز تحقیقاتی، مطب خصوصی و یا درمانگاه و غیره مشغول بودند.

از دیدگاه فارغ التحصیلان تناسب دروس تشریح، آسیب شناسی و فیزیولوژی با نیاز پزشک عمومی "خوب" و میزان تناسب درس

جدول ۱. میزان تناسب دروس علوم پایه با نیاز پزشکی عمومی از دید فارغ التحصیلان پزشکی عمومی مشهد

Table 1. The Relevance of Basic Science Courses to the Needs of General Medicine from the Perspective of General Medicine Graduates in Mashhad

نام گروه	بسیار خوب	خوب	ضعیف	بسیار ضعیف	بدون پاسخ
تشریح	۴ (۱۱/۷۶)	۱۴	۷ (۴۱/۱۷)	۹ (۲۶/۴۷)	۰
فیزیولوژی	۸ (۲۳/۵۲)	۱۲ (۳۵/۲۹)	۱۰ (۲۹/۴۱)	۴ (۱۱/۷۶)	۰
بیوشیمی	-	۳ (۸/۸)	۱۵ (۴۴/۲)	۱۶ (۴۷)	۰
آسیب شناسی	۳ (۸/۸)	۱۲ (۳۵/۳)	۱۱ (۳۲/۳۵)	۸ (۲۳/۵۲)	۰
فیزیک پزشکی	-	۱ (۳)	۱۵ (۴۴)	۱۷ (۵۰)	۱ (۳)
ایمونولوژی	۲ (۶)	۱۳ (۳۸)	۱۳ (۳۸)	۴ (۱۲)	۲ (۶)
میکروبیشناسی و ویروس شناسی	۲ (۵/۹)	۱۷ (۵۰)	۱۰ (۲۹/۴)	۵ (۱۴/۱۷)	۰
انگل شناسی و قارچ شناسی	۱ (۳)	۱۷ (۵۰)	۱۱ (۳۲/۳۳)	۴ (۱۱/۷)	۱ (۳)
فارماکولوژی	۵ (۱۴/۱۷)	۹ (۲۶/۵)	۹ (۲۶/۵)	۱۱ (۳۲/۳)	۰
تغذیه	۳ (۸/۸)	۱۲ (۳۵/۳)	۱۳ (۳۸/۲)	۶ (۱۷/۷)	۰
پزشکی اجتماعی و بهداشت	۲ (۵/۹)	۱۴ (۴۱/۲)	۷ (۲۰/۶)	۱۱ (۳۲/۳)	۰
اخلاق پزشکی	۲ (۵/۹)	۱۱ (۳۲/۳۳)	۱۰ (۲۹/۵)	۱۱ (۳۲/۳)	۰

نورولوژی بود، مجموعاً ۶۷/۷ درصد فارغ التحصیلان از کیفیت آموزش این بخش ناراضی داشتند.

ارزیابی کلی پرسشگران از لحاظ آمادگی ایشان برای طبابت در ۳ درصد موارد بسیار خوب، ۳۵ درصد خوب، ۴۱/۴ درصد ضعیف و ۱۷/۶ درصد بسیار ضعیف گزارش شد.

کارآمدی مباحث بالینی برای آماده سازی دانشجویان پزشکی عمومی برای در آستانه فعالی حرفه ای در جدول ۲ خلاصه شده است.

بر اساس نظر فارغ التحصیلان و با جمع بندی گزینه های خیلی خوب و خوب بالاترین میزان رضایت مندی از آموزش در بخش کودکان به میزان ۷۳/۵ درصد بود.

بر اساس نظر فارغ التحصیلان کمترین میزان رضایت بر اساس مجموع گزینه های ضعیف و بسیار ضعیف در مورد آموزش درس

جدول ۲. میزان تناسب مباحث بالینی با نیاز پزشکی عمومی از دید فارغ التحصیلان پزشکی عمومی مشهد

Table 2. The Relevance of Clinical Topics to the Needs of General Medicine from the Perspective of General Medicine Graduates in Mashhad

بسیار خوب	خوب	ضعیف	بسیار ضعیف	مجموع خوب و بسیار خوب	مجموع ضعیف و بسیار ضعیف	
۱ (۳)	۱۵ (۴۴)	۱۶ (۴۷)	۲ (۶)	۱۶ (۴۷)	۱۸ (۵۳)	تشخیص و اداره مشکلات سرپایی
۳ (۸/۸)	۱۳ (۳۸/۲)	۱۶ (۴۷)	۲ (۶)	۱۶ (۴۷)	۱۸ (۵۳)	تشخیص و اداره سوانح و فوریت‌های شایع
۱ (۳)	۱۸ (۵۳)	۱۳ (۳۸)	۲ (۶)	۱۹ (۵۶)	۱۵ (۴۴)	تشخیص و درمان بیماری‌های داخلی شایع
۵ (۱۴/۷)	۱۷ (۵۰)	۱۱ (۳۲/۳۳)	۱ (۳)	۲۲ (۶۴/۷)	۱۲ (۳۵/۳)	بیماری‌های شایع زنان و زایمان
۲ (۶)	۲۳ (۶۷/۵)	۹ (۲۶/۵)	-	۲۵ (۷۳/۵)	۹ (۲۶/۵)	بیماری‌های شایع کودکان
-	۱۷ (۵۰)	۱۵ (۴۴)	۲ (۶)	۱۷ (۵۰)	۱۷ (۵۰)	بیماری‌های شایع جراحی
۱ (۳)	۱۴ (۴۱/۲)	۱۵ (۴۴)	۴ (۱۱/۸)	۱۵ (۴۴/۲)	۱۹ (۵۵/۸)	بیماری‌های شایع روانپزشکی
-	۱۸ (۵۳)	۱۲ (۳۵/۳)	۴ (۱۱/۷)	۱۸ (۵۳)	۱۶ (۴۷)	بیماری‌های شایع قلب و عروق
-	۱۱ (۳۲/۳۳)	۱۸ (۵۳)	۵ (۱۴/۷)	۱۱ (۳۲/۳۳)	۲۳ (۶۷/۷)	بیماری‌های شایع نورولوژی
-	۱۶ (۴۷)	۱۷ (۵۰)	۱ (۳)	۱۶ (۴۷)	۱۸ (۵۳)	بیماری‌های شایع عفونی
۱ (۳)	۱۹ (۵۵/۹)	۱۱ (۳۲/۳۳)	۳ (۸/۸)	۲۰ (۵۸/۹)	۱۴ (۴۰/۶)	بیماری‌های شایع گوش و حلق و بینی
۳۳ (۸/۸)	۱۲ (۳۵/۳)	۱۲ (۳۵/۳)	۷ (۲۰/۶)	۱۵ (۴۴/۱)	۱۹ (۵۵/۹)	مراقبت‌های بهداشتی اولیه و طب پیشگیری

نامتناسب با اهمیت آن بوده است که از آن جمله می‌توان به «مراقبت‌های سالمندان (۸۵ درصد)»، «مهارت‌های حل مسئله (۸۴ درصد)»، «قانون و پزشکی (۸۲ درصد)»، «آمار پزشکی (۸۲ درصد)» اشاره کرد. ۵۰ درصد شرکت‌کنندگان اعتقاد داشتند که مهارت‌های مورد نیاز جهت فعالیت به‌عنوان یک پزشک عمومی را کسب نموده‌اند (۷). همچنین در مطالعه ۴ ساله انجام شده در دانشکده دندانپزشکی تهران نتایج مطالعه تا حدی به یافته‌های مطالعه موجود نزدیک بود و به‌طور کلی عدم تحقق در ۶۰/۳ درصد موارد وجود داشت. بیشترین میزان عدم تحقق مربوط به دروس علوم پایه به میزان ۷۱/۸ درصد که از این لحاظ با یافته‌های ما در تضاد بود و شاید بتوان آن را با توجه به تفاوت رشته توجیه کرد (۸). در مطالعه‌ی بررسی رضایت‌مندی فارغ‌التحصیلان دانشگاه یزد در مورد دروس علوم پایه کمترین رضایت‌مندی مربوط به درس بیوشیمی بود که این مورد با نتایج مطالعه جاری هم‌خوانی داشت (۲). همچنین در آن مطالعه میزان رضایت‌مندی فارغ‌التحصیلان از درس کودکان حداکثر بود که این نتایج نیز با مطالعه جاری هم‌خوانی دارد. در مطالعه حاضر درس زنان در جایگاه دوم رضایت‌مندی قرار داشت که در تضاد با حداقل رضایت‌مندی از بخش زنان در مطالعه یزد بود.

نابسامانی‌های آموزشی و عدم تطابق دریافت‌های دانشجویان با انتظارات بعد از فارغ‌التحصیلی باعث ایجاد دل‌سردی و تردید در جایگاه فعلی آن‌ها خواهد شد و می‌تواند صدماتی به اعتماد به نفس شغلی و جایگاه حرفه‌ای آن‌ها وارد کند که در نتایج پیش‌رو مشهود است، در این راستا مطالعه انجام شده در سال ۲۰۱۲ در یکی از دانشگاه‌های کشور

در پاسخ به سوال "اگر بتوانید انتخاب شغلی خود را مجدداً بازنگری کنید، آیا دوباره رشته پزشکی را انتخاب می‌کنید؟ ۲۳/۵ درصد "بله" حتماً"، ۲۹/۴ درصد "احتمالاً بله"، ۱۴/۷ درصد "نمی‌دانم"، ۱۴/۷ درصد "احتمالاً خیر" و ۱۷/۸۶ درصد "خیر" گزارش دادند.

بحث

نتایج به‌دست‌آمده از نظرسنجی در اغلب موارد مبتنی بر نیاز به اصلاح در آموزش پزشکی بود و نارضایتی کلی فارغ‌التحصیلان این رشته را نشان داد. یافته‌های سایر مطالعات انجام شده در سال‌های اخیر نیز در راستای مطالعه حاضر بود، به‌عنوان مثال مطالعه انجام شده در دانشگاه تهران در سال ۱۳۸۶ نشان داد نتایج نمرات حاصل از نظرات دانشجویان در مورد اثربخشی برنامه درسی کمتر از مورد انتظار بود که لزوم تجدیدنظر در برنامه درسی دوره دکترای پزشکی عمومی را نشان می‌داد. در یافته‌های این مطالعه اکثر شرکت‌کنندگان از سطح آموزشی کافی در قالب دوران علوم پایه برخوردار بودند اما با این وجود همانند مطالعه ریواز و همکاران در سال ۱۳۹۵، از نظر ایشان دوره‌های پایه و فیزیوپاتولوژی نیاز به اصلاحات جدی جهت تطابق بیشتر با نیاز پزشک عمومی دارد (۶). در راستا با نتایج این مرکز، مطالعه انجام شده در سال ۱۳۹۳ در دانشگاه آزاد مشهد نشان داد که دوره‌های کارآموزی و کارورزی خیلی دلخواه دانشجویان نبوده است به‌طوری که در مجموع ۵۴ درصد از دانشجویان، از کیفیت تحصیل پزشکی راضی نبودند. همچنین به اعتقاد پاسخ‌دهندگان طول دوره بعضی از دروس کم و

انتخاب رشته در سطح چند دانشگاه انجام و میزان نیاز به تغییرات احتمالی از ابعاد مختلف و چند قطبی بررسی و تصمیم گیری های مقتضی در این باره انجام شود.

نتیجه گیری

مشکلاتی که دانشجویان در طول دوره آموزشی و بعد از فارغ التحصیلی با آن مواجه هستند باید در همه سطوح مورد توجه باشد تا ریشه یابی و راه حل گزینی مناسبی برای سیستم آموزشی ایجاد و بتوان ارتقای عملکرد تحصیلی و علمی و به تبع آن بهبود سطح سلامتی در جامعه با حفظ مصالح نظام سلامت و مردم را بیش از پیش ارتقا بخشیم. همچنین تقویت محافظت و حفظ ارتباط موثر و آموزش های کارگشا در این حیطه دانشجویان را در انجام بهتر وظایف خود کمک می کند و از اصول فراموش شده در نظام تحصیلی است که باید مورد توجه قرار گیرد. بر اساس نتایج مطالعه جاری و با توجه به بررسی رضایت مندی فارغ التحصیلان پزشکی مشهد به تفکیک دروس در مقاطع علوم پایه و بالینی، و با توجه به عدم رضایت مندی در اغلب دروس بالینی لزوم بازنگری در برنامه های آموزشی گروه های مختلف برای دانشجویان پزشکی عمومی به عنوان اولویتی انکارناپذیر باید مورد توجه برنامه ریزان قرار گیرد.

تقدیر و تشکر

نویسندگان بر خود لازم می دانند مراتب تشکر صمیمانه خود را از فارغ التحصیلان و کادر محترم تحصیلات پزشکی عمومی دانشگاه علوم پزشکی مشهد که در این مطالعه همکاری نمودند، اعلام نمایند.

هند همانند نتایج نشان داد بسیاری از فارغ التحصیلان جهت وضعیت فعلی خود تردید داشتند.

با توجه به نتایج حاصل از مطالعه گلستان که فارغ التحصیلان از رشته های پزشکی، پرستاری، مامایی، علوم آزمایشگاهی، اتاق عمل، بهداشت محیط و بهداشت خانواده شرکت کرده بودند. نتایج به دست آمده، نشان دهنده تفاوت دیدگاه های فارغ التحصیلان این رشته ها بود (۹). لذا پیشنهاد می شود بررسی های بیشتر در رشته پزشکی انجام شده و نارضایتی های ناشی از عوامل غیر تحصیلی هم مورد بررسی قرار گیرد، به عنوان مثال در مطالعه انجام شده در سال ۱۳۹۱ در دانشکده دندانپزشکی نشان داد تحقق اهداف کلی در ۱۶/۳ درصد دندانپزشکان مطلوب، ۸۳ درصد نسبتاً مطلوب و ۰/۷ درصد نامطلوب بود که این گزارش ها با جنس، سن، سهمیه ورودی، وضعیت تأهل، میزان علاقه مندی به رشته تحصیلی، و سال فارغ التحصیلی ارتباط معناداری نشان داد (۸). در نمونه ای دیگر نارضایتی از عدم تحقق اهداف آموزشی در هنگام تحصیل در میان دانشجویان مونث و مجرد دندانپزشک که با خانواده زندگی می کردند به طور معنی داری بیشتر بود (۱۰). همچنین در مطالعه انجام شده در سال ۱۳۹۲ از نظر رضایت مندی از نظم اساتید در حضور در کلاس ها و رضایت مندی از وقت گذاری اساتید برای تدریس، فارغ التحصیلان از آموزش های دوران علوم پایه راضی تر از دانشجویان با تجربه آموزش های دوران بالینی بودند (میرمحمدی و همکاران ۱۳۹۲). توجه و اهمیت دادن به میزان رضایت فارغ التحصیلان رشته پزشکی عمومی در تمام دنیا به عنوان یک پایش منطقی و مورد نیاز برای ارزیابی دوره آموزش پزشکی عمومی به کار می رود و این پایش در جهت بهبود و رفع نواقص به صورت دوره ای و تحت نظارت کلان انجام می شود. در کشور ما یافته های مطالعات موجود نشان از نیاز به تغییرات پایه ای در کوریکولوم آموزش پزشکی عمومی را نشان می دهد و بهتر است در بودجه بندی های مطالعاتی کشور مورد توجه بیشتر و بررسی دقیق تر قرار بگیرد.

از محدودیت های این مطالعه می توان به عدم شرکت متناسب فارغ التحصیلان آقا در پاسخگویی، عدم توزیع مناسب جایگاه شغلی فعلی با میزان رضایت افراد، عدم دسترسی به میزان کیفیت علمی پاسخگویان در دوران تحصیل اشاره کرد. با توجه به این یافته ها پیشنهاد می شود مطالعه ای مشابه با در نظر گرفتن توزیع متناسب جنسی، شغلی و با بررسی سطح آموزش افراد در حین تحصیل و همچنین با در نظر گرفتن عوامل غیر تحصیلی بر موفقیت در دوران فارغ التحصیلی مثل جنس، تأهل، سهمیه، سال ورودی و فارغ التحصیلی، میزان علاقه و نحوه

References

1. Zahedi M, Amirmaleki Tabrizi H. Medical Education Effectiveness From The Viewpoints Of Medical Students Of Tehran University Of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education*. 2008;7(2):289-98. <http://ijme.mui.ac.ir/article-1-698-en.html> [In Persian]
2. Mirmohammadi Meybodi SJ. The Characteristics of Effective Teaching Based on Viewpoints of Shahid Sadoqi University of Medical Sciences. *Journal of Medical Education Development*. 2013;5(9):52-62. <http://edujournal.zums.ac.ir/article-1-108-en.html> [In Persian]
3. Morgan C, King R, Robinson N. *Introduction to management psychology*. New York: McGraw Hill Co; 1984.
4. Mohan L, Pant J, Agrawal M, Shah Z. Post graduate training in medical colleges of India: resident physicians' perspective. *Indian Journal of Physiology and Pharmacology*. 2022;65(4):245-55. Doi: 10.25259/IJPP_353_2020
5. Biggs J. Postgraduate medical training in Pakistan: observations and recommendations. *J Coll Physicians Surg Pak*. 2008;18(1):58-63. <https://www.jcpsp.pk/archive/2008/Jan2008/17.pdf>
6. Amini M, Ghanavati S, Sagheb M-M, Kojuri J, Dehghani M-R, Nabeiei P, et al. Evaluation of General Medicine Course from Graduated Medical Students' point of view based on AAMC. *Educational Development of Judishapur*. 2016;7(3):240-6. https://edj.ajums.ac.ir/article_79802_250b05ef73c17cf706c0afae8f96e734.pdf [In Persian]
7. Mostafavian Z, Safa MM. A Survey of medical graduates' opinions about medical education at Islamic Azad University of Mashhad 2015. *Azad University Journals Cloud*. 2015;2(5):1-15. <http://sanad.iau.ir/fa/Article/1098020> [In Persian]
8. Khamverdi Z, Kasraee S, Rostamzadeh T, Yekta H. Educational Objectives Achieved by Department of Operative Dentistry: Viewpoints of General Dentists Graduated from Hamedan Dental School (2004-2009). *Iranian Journal of Medical Education*. 2012;12(5):387-95. <http://ijme.mui.ac.ir/article-1-1977-en.html> [In Persian]
9. Ghanbari MR, Rajaei S, Kiani M, Yoosefi MR. The Perspective of Graduates on the Performance of Educational Services of Golestan University of Medical Sciences 2007. *Journal of Research Development in Nursing and Midwifery*. 2012;8(2):69-76. <http://nmj.goums.ac.ir/article-1-162-en.html> [In Persian]
10. Ramezani G, Valaei N, Basaghzadeh M, Fakhre attar A, Mehrshadian M, Haraji A, et al. Evaluation of realization rate of under curriculum at Tehran's university's school of dentistry from 2001-2005. *journal of research in dental sciences*. 2010;7(2):20-6. <http://jrds.ir/article-1-14-en.html> [In Persian]